

O'QUV-BILISH FAOLIYATINI MONITORING QILISH VA TAHLIL QILISH

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

*o'qituvchisi **Boyjigitov SH***

*talabalar **Azamatova G,***

Amirova M,

Ismoilova R

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va tahlil qilishning nazariy asoslari, mazmun-mohiyati hamda ta'lim jarayonidagi ahamiyati keng yoritilgan. O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini muntazam nazorat qilish, ularning o'zlashtirish darajasini aniqlash hamda natijalarni pedagogik jihatdan tahlil qilish usullari bayon etilgan. Shuningdek, monitoring jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va baholash mezonlaridan foydalanishning samaradorligi haqida fikr yuritilgan. Maqolada ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish va o'qituvchi faoliyatini takomillashtirishda monitoringning o'rni alohida ta'kidlangan.*

***Kalit so'zlar:** o'quv-bilish faoliyati, monitoring, pedagogik tahlil, ta'lim sifati, baholash mezonlari, bilim, ko'nikma, malaka, o'quv jarayoni, samaradorlik, pedagogik texnologiyalar, rivojlantirish.*

***Аннотация.** В данной статье подробно рассматриваются теоретические основы, содержание и значение мониторинга и анализа учебно-познавательной деятельности в образовательном процессе. Освещаются методы систематического контроля знаний, умений и навыков учащихся, определения уровня усвоения учебного материала и педагогического анализа результатов. Также уделяется внимание эффективности*

использования современных педагогических технологий и критериев оценивания в процессе мониторинга. Особо подчеркивается роль мониторинга в повышении качества образования, развитии самостоятельного мышления учащихся и совершенствовании профессиональной деятельности педагога.

Ключевые слова: учебно-познавательная деятельность, мониторинг, педагогический анализ, качество образования, критерии оценивания, знания, умения, навыки, учебный процесс, эффективность, педагогические технологии, развитие.

Annotation. *This article comprehensively discusses the theoretical foundations, essence, and importance of monitoring and analyzing educational-cognitive activity in the learning process. It describes methods for systematically assessing students' knowledge, skills, and competencies, determining their level of mastery, and pedagogically analyzing learning outcomes. The article also highlights the effectiveness of using modern pedagogical technologies and assessment criteria during the monitoring process. Special attention is given to the role of monitoring in improving the quality of education, developing students' independent thinking, and enhancing teachers' professional activities.*

Keywords: *educational-cognitive activity, monitoring, pedagogical analysis, quality of education, assessment criteria, knowledge, skills, competence, educational process, effectiveness, pedagogical technologies, development, independent thinking.*

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar ham tobora ortib bormoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadi nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, ijodiy yondashuv hamda o'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishdan iboratdir. Shu sababli o'quv-

bilish faoliyatini samarali tashkil etish, uni muntazam monitoring qilish va chuqur pedagogik tahlil etish ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismiga aylanmoqda.

O'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish — bu o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini muntazam kuzatish, nazorat qilish, baholash hamda olingan natijalarni tahlil qilish orqali ta'lim sifati va samaradorligini aniqlash jarayonidir. Mazkur jarayon o'qituvchiga har bir o'quvchining individual rivojlanish darajasini aniqlash, mavjud muammolarni o'z vaqtida bartaraf etish hamda ta'lim metodlarini takomillashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida monitoring jarayoni o'quvchilarning bilishga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning intellektual salohiyatini rivojlantirish va mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi

Ta'lim jarayonida monitoring va tahlilning samarali tashkil etilishi pedagogik faoliyatning natijadorligini oshirish bilan bir qatorda, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini xolis baholashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, o'quv faoliyatidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlash, ta'lim sifati boshqarish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Monitoring natijalarini ilmiy-pedagogik jihatdan tahlil qilish esa o'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirish, ta'lim mazmunini boyitish va samarali metodlarni tanlashga yordam beradi.

Shuningdek, o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish jarayonida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'limning ochiqligi, aniqligi va shaffoqligini ta'minlaydi. Elektron baholash tizimlari, diagnostik testlar, interfaol metodlar hamda raqamli platformalar orqali o'quvchilarning natijalarini tezkor tahlil qilish imkoniyati yaratiladi. Bu esa ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlarini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, bugungi kunda ta'lim sifati oshirish, o'quvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish va pedagogik faoliyat

samaradorligini ta'minlashda monitoring hamda tahlil jarayonlarini ilmiy asosda tashkil etishga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Shu bois o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va tahlil etish masalalarini o'rganish pedagogika fanining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi

O'quv-bilish faoliyati — bu o'quvchilarning bilimlarni egallash, ularni amaliyotda qo'llash, fikrlash jarayonini rivojlantirish hamda mustaqil ta'lim olishga qaratilgan ongli faoliyatidir. Mazkur faoliyatning samaradorligi ko'p jihatdan ta'lim jarayonining qanday tashkil etilganligi, qo'llanilayotgan metod va vositalarning maqsadga muvofiqligi hamda nazorat tizimining takomillashganlik darajasiga bog'liq bo'ladi. Shu sababli o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish pedagogik jarayonning ajralmas tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ladi.

Monitoringning asosiy maqsadi ta'lim sifatini oshirish va pedagogik faoliyat samaradorligini ta'minlashdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan monitoring quyidagi vazifalarni bajaradi:

- o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash;
- o'zlashtirish darajasidagi bo'shliqlarni aniqlash;
- ta'lim metodlarining samaradorligini baholash;
- o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini rivojlantirish;
- pedagogik faoliyatni takomillashtirish uchun zarur ma'lumotlarni to'plash;
- ta'lim sifati ustidan tizimli nazoratni amalga oshirish.

Monitoring jarayonining samaradorligi uning ilmiy asosda tashkil etilishiga bog'liq. Pedagogik monitoringda diagnostika, kuzatish, test, suhbat, anketa, amaliy topshiriqlar, portfolio va reyting tizimlari kabi metodlardan foydalaniladi. Ushbu metodlar o'quvchilarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki ularning ijodiy

yondashuvi, kommunikativ qobiliyati va amaliy faoliyatini ham baholash imkonini beradi.

Ta'lim jarayonida monitoring natijalarini chuqur pedagogik tahlil qilish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Tahlil jarayonida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, bilimlardagi kamchiliklar, o'qitish metodlarining samaradorligi hamda pedagogik faoliyatning umumiy natijadorligi aniqlanadi. Tahlil o'qituvchiga ta'lim mazmunini qayta ko'rib chiqish, o'quv dasturlarini takomillashtirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish imkoniyatini yaratadi.

Pedagogik tahlilning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

1. Diagnostik tahlil — o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash va muammolarni belgilash.

2. Qiyosiy tahlil — o'quvchilarning oldingi va keyingi natijalarini taqqoslash orqali rivojlanish dinamikasini aniqlash.

3. Statistik tahlil — baholash natijalarini foiz, diagramma va jadval asosida o'rganish.

4. Korreksion tahlil — aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha pedagogik chora-tadbirlarni ishlab chiqish.

5. Prognozli tahlil — o'quvchilarning kelgusidagi rivojlanish istiqbollari oldindan baholash.

Tahlil jarayonida o'qituvchi har bir o'quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishi muhimdir. Chunki har bir o'quvchining qabul qilish, tushunish va o'zlashtirish darajasi turlicha bo'ladi. Individual yondashuv esa ta'lim samaradorligini oshirishga yordam beradi

Hozirgi kunda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi monitoring tizimini yanada takomillashtirish imkonini bermoqda. Elektron kundaliklar, onlayn test tizimlari, raqamli platformalar va sun'iy intellekt asosidagi baholash dasturlari monitoring jarayonining tezkorligi va aniqligini oshiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarning natijalarini real vaqt rejimida kuzatish imkoniyati yaratiladi.

Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan monitoring o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi. "Aqliy hujum", "Klaster", "BBB", "Insert", "Debat", "Case study" kabi metodlar orqali o'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashi rivojlanadi. Bu esa monitoring natijalarining sifatli bo'lishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan monitoring tizimi o'quvchilarning faqat nazariy bilimlarini emas, balki hayotiy ko'nikmalarini ham baholash imkonini beradi. Natijada ta'lim jarayonida amaliyotga yo'naltirilgan yondashuv kuchayadi.

Ta'lim sifati jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Shu bois ta'lim sifatini oshirishda monitoring va tahlil jarayonlari alohida ahamiyat kasb etadi. Monitoring natijalari asosida o'quvchilarning bilim darajasi, pedagoglarning faoliyati va o'quv dasturlarining samaradorligi aniqlanadi. Bu esa ta'lim tizimini ilmiy asosda boshqarish imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, o'quv-bilish faoliyatini monitoring qilish va pedagogik tahlil etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Monitoring orqali o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalari muntazam nazorat qilinadi hamda ularning rivojlanish darajasi aniqlanadi. Olingan natijalarni pedagogik jihatdan tahlil qilish esa ta'lim jarayonidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlash, o'qitish metodlarini takomillashtirish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish monitoringning aniqligi, tezkorligi va obyektivligini ta'minlaydi. Bu esa ta'lim sifatini boshqarish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda raqobatbardosh shaxsni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli monitoring va pedagogik tahlilni ilmiy asosda tashkil etish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2016.
2. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning nazariy asoslari. – Toshkent, 2017.
3. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
4. Hasanboyev J. va boshqalar. Pedagogika. – Toshkent, 2020.
5. Matchonov S. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent, 2019
6. Selevko G.K. Современные образовательные технологии. – Москва, 2015.